

ایران و کره جنوبی؛ خیلی دور، خیلی نزدیک

محسن شریعتی نیا

عضو هیات علمی دانشگاه شهیدبهبشتی

سفر رئیس‌جمهور کره جنوبی به ایران را می‌توان رویداد مهمی در تقویم تعاملات دو کشور دانست، زیرا دو کشور پس از دهه‌ها دوری می‌کوشند به یکدیگر نزدیک شوند. به‌رغم آنکه کره جنوبی در دهه اخیر یکی از شرکای کلیدی تجاری ایران بوده، اما طرفین تعاملات سیاسی سطح بالایی با یکدیگر نداشته‌اند. از همین‌رو بسیاری این سفر را نقطه عطف می‌دانند، زیرا پس از حدود ۴۰ سال یک مقام بلندپایه کره‌ای به ایران سفر کرده است و این سفر را می‌توان نقطه آغاز دوره‌ای جدید در روابط دو کشور محسوب کرد. اما چه عواملی به تعاملات دو کشور در دوره جدید شکل خواهند داد؟

اولین و مهم‌ترین عامل، اقتصاد است. ترکیب هیات همراه رئیس‌جمهور کره جنوبی و موافقت‌نامه‌هایی که قرار است به امضای طرفین برسد به روشنی نقش کلیدی منافع مشترک اقتصادی در روابط دو کشور را نشان می‌دهد. انرژی، سرمایه‌گذاری و انتقال فناوری را می‌توان حوزه‌های کلیدی منافع مشترک دو کشور دانست. بر مبنای آمارهای گمرک ایران، کره جنوبی یکی از شرکای تجاری کلیدی این کشور به شمار می‌آید. کره جنوبی از مشتریان مهم نفتی ایران بوده و در دوره پساتحریم ایران می‌کوشد تا جایگاه خود را در بازار انرژی این کشور باز یابد. بر مبنای آمارهای اداره انرژی آمریکا، ۳۹ درصد از نیازهای انرژی کره از نفت و ۱۶ درصد از گاز تامین می‌شود. ایران به‌عنوان دارنده مهم نفت و گاز به‌طور طبیعی در دیپلماسی اقتصادی کره جنوبی اهمیت می‌یابد. در سال ۲۰۱۱ و قبل از شدت یافتن تحریم‌ها، ایران ۱۰ درصد نفت وارداتی کره جنوبی را تامین می‌کرد، اما طبق آمارها، سهم ایران در سال ۲۰۱۴ به ۵ درصد کاهش یافت. دقت در این آمارها نشان می‌دهد که سهم ایران در بازار انرژی کره جنوبی به واسطه تحریم‌ها به شدت افت کرده است و از دیگر سو احیای جایگاه سابق ایران در این حوزه، ظرفیت مهمی برای گسترش روابط دو کشور ایجاد می‌کند. به علاوه اقتصاد ایران در دوره پساتحریم به شدت به سرمایه‌گذاری خارجی نیازمند است و همین امر زمینه جدیدی برای همکاری با کره جنوبی به‌عنوان یک کشور مهم در زمینه سرمایه‌گذاری خارجی محسوب می‌شود.

از دیگر سو ایران بازار مهمی برای صادرات کره جنوبی در منطقه خاورمیانه است. برندهای کره‌ای در بازار ایران به خوبی جای خود را باز کرده‌اند. افزون بر این نگاهی احترام‌آمیز در میان نخبگان و مردم ایران به کره جنوبی به‌عنوان یکی از نمادهای موفقیت در مسیر توسعه و نیز برخوردار از توان فناورانه در کلاس جهانی، وجود دارد. بنابراین پیشبرد منافع مشترک اقتصادی را می‌توان کلیدی‌ترین عامل شکل‌دهنده به روابط دو کشور در دوره جدید دانست. دومین عامل شکل‌دهنده به آینده این روابط را می‌توان مسائل سیاسی-ژئوپلیتیک دانست. بر خلاف حوزه اقتصاد که طرفین در آن از اشتراکات فراوانی برخوردارند و بالقوه می‌توانند شرکای کلیدی یکدیگر باشند، در حوزه سیاست بسیار از یکدیگر دورند. البته در سطح دوجانبه اختلاف سیاسی مهمی میان دو کشور وجود ندارد، اما نوع روابط بسیار متفاوت آنان با آمریکا، نقش عوامل سیاسی در دور کردن دو کشور از یکدیگر را پررنگ می‌کند.

کره جنوبی یکی از مولفان کلیدی آمریکا است در حالی که ایران و آمریکا مشکلات عدیده‌ای با یکدیگر دارند. به دیگر سخن آمریکا به‌عنوان طرف ثالث، نقش کلیدی در شکل‌دهی به مسیر روابط ایران-کره ایفا می‌کند. این نقش محدودیت‌زا در سال‌های اخیر که تحریم‌ها علیه ایران شدت یافت، به خوبی قابل مشاهده بود. با تشدید تحریم‌ها، روابط اقتصادی رو به رشد ایران و کره تقریباً متوقف شد و اخیراً پس از توافق بر سر برنامه هسته‌ای ایران از سر گرفته شد. امروز این موضوع که تعاملات ایران و آمریکا در آینده چه شکلی به خود بگیرد، در شکل‌دهی به روابط ایران و کره جنوبی تاثیرات تعیین‌کننده‌ای خواهد داشت. اگر بار دیگر تنش به تعاملات ایران-آمریکا بازگردد و ایالات متحده به سیاست سنتی اعمال فشار اقتصادی بازگردد، کره جنوبی به احتمال فراوان رفتار گذشته را در قبال ایران در پیش خواهد گرفت. از دیگر سو اگر سطح تنش در تعاملات ایران و آمریکا رو به کاهش باشد، کره جنوبی به سرعت به شریک تجاری و اقتصادی مهمی برای ایران تبدیل خواهد شد.

بنابراین می‌توان گفت که ایران و کره جنوبی در حوزه ژئواکونومیک بسیار به یکدیگر نزدیکند، اما در حوزه ژئوپلیتیک به واسطه روابط عمیقاً متفاوتی که با آمریکا دارند، از یکدیگر به شدت دورند. شاید به همین دلیل همکاری‌های اقتصادی دو کشور در دهه‌های اخیر در سطح تجارت کالا متوقف مانده و به حوزه سرمایه‌گذاری که مستلزم سطح بالایی از پیش‌بینی پذیری و اعتماد متقابل سیاسی است، ارتقا نیافته است. در شرایط کنونی نیز گذر این روابط به سطح سرمایه‌گذاری احتمالاً به آسانی صورت نخواهد گرفت. آینده روابط دو کشور را تاثیرات این دو عامل متناقض شکل خواهد داد. آنچه اکنون روشن است آنکه دو طرف خوش‌بین هستند و ترجیح می‌دهند در مورد مسائلی که می‌تواند آنان را بار دیگر از یکدیگر دور کند، سخنی به میان نیاورند. همچنین

آینده روابط دو کشور در صورتی «خیلی نزدیک» خواهد بود که دو طرف در مورد چگونگی کاهش تاثیرات محدودیت ساز آمریکا بر این روابط سازوکارهایی طراحی کنند.

لینک مقاله: <http://www.donya-e-eqtasad.com/news/1051002>